

**МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ
ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ**

*ПРОКОПЕНКО О.В., к.ф.н., доцент,
ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Питанням формування системи управління на підприємствах, на сьогоднішній день, приділяється значна увага через ряд як суб'єктивних, так і об'єктивних чинників. Так, розуміння менеджментом є можливим в трьох напрямках: як безпосередня система управління підприємством, як напрям організації діяльності підприємства на засадах поєднання внутрішньо організаційних відносин та як забезпечуюча система загального управління підприємством й його виробничо-комерційною діяльністю, яка й є базовим інструментом забезпечення його конкурентоспроможного розвитку через залучення механізмів стратегічного управління. При цьому, якщо в переважній більшості наукових поглядів більшої уваги приділено менеджменту саме як системі управління підприємством, то, на нашу думку, виділення більш широкого його розуміння виступає актуальним за існуючих ринкових умов діяльності господарюючих суб'єктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування систем менеджменту на підприємствах та, загалом, запровадження механізмів й інструментарію стратегічного управління на підприємствах, присвячено велику кількість праць, як вітчизняних, так і зарубіжних вчених.

З однієї сторони, дослідження систем менеджменту, в теорії, формуються через залучення до практичних можливостей підприємств сформованих функцій з виокремленими завданнями, які одночасно мають за змістом формувати організаційну структуру підприємства. Одночасно більшість з завдань організаційної структури виконується різними за рівнями внутрішніми системами та менеджментом (топ-менеджери, менеджери середнього рівня та нижчого рівня тощо). Таким чином визначені функції в теорії мають бути повною мірою забезпечені різними підрозділами і в кінцевому результаті мають формувати ефективну систему менеджменту підприємства.

З іншої сторони, розуміння менеджменту, як забезпечуючої системи стратегічного управління підприємства, вже формує новий склад функцій та завдань, які мають розкриватись не за окремими організаційними структурами підприємств (підрозділами), а через створення результативного управлінського потенціалу для досягнення поставленої мети підприємства – забезпечення конкурентоспроможного розвитку. За таких умов, дослідженні теоретичні засади менеджменту підприємств мають повністю в теорії сформовані механізми, які вимагають приділення більшої уваги при прикладному застосуванні для кожного окремого підприємства чи поєднанням за окремим галузевим напрямом виробничо-комерційної діяльності.

Формулювання цілей статті. Метою статті є проведення компаративного дослідження менеджменту як системи управління для забезпечення стратегічного розвитку підприємств з одночасним виокремленням функціоналу, який на різних рівнях має особливості запровадження до організаційної системи чи управлінської складової діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування системи стратегічного управління аграрних підприємств має на меті виконання ряду завдань щодо внутрішньо організаційної складової діяльності та діяльності підприємства при виході на ринок. Так, питання внутрішньо організаційного менеджменту формуються за принципами структурованості, системності, адаптивності, комплексності, результативності тощо, що пояснює їх теоретичний зміст при пристосуванні до умов діяльності кожного окремого підприємства. Одночасно, слід відзначити, що функціонал системи внутрішнього менеджменту поєднує в собі всі існуючі компоненти, зокрема, функції організації, стимулювання, контролю, регулювання. При чому визначені функції повною мірою мають виконуватись за всіма видами діяльності, які підпорядковуються до даної системи. Однак таке розуміння менеджменту не є досконалим при визначенні результативності діяльності підприємства в ринкових умовах, загалом, в першу чергу, через виокремлення внутрішньогосподарської структури (з метою визначення ефективності діяльності окремих структурних одиниць організації) і не врахування особливостей ринкової діяльності підприємства (кінцевий результат формується від спроможності організації діяти в динамічних ринкових умовах як єдиної системи).

Таким чином, розуміння менеджменту лише в частині забезпечення ефективності діяльності підприємства в середині визначає необхідність дослідження більш широкої системи управління підприємством, загалом. Тому, на нашу думку, менеджмент є базовою системою формування засад та механізмів стратегічного управління на підприємствах.

Визначення функціоналу менеджменту підприємства також слід розкривати через матрицю поєднання організаційного менеджменту з компонентами механізму стратегічного управління. Тим самим першочерговим є створення взаємозв'язків між функціями організації, планування, контролю та регулювання з принципами орієнтації підприємств за товарним, ринковим чи товарно-ринковим механізмом. Особливість виокремлення визначених систем організації управління має на меті формування відповідних завдань для досягнення кінцевої мети. При чому, якщо теоретично функціонал та завдання мають чіткі сектори для можливості впливу, то особливості виробничо-комерційної діяльності окремих підприємств формуватимуть різну систему ризиків при їх запровадженні.

Так, функція організації в системі менеджменту при співставленні з товарним чи ринковим орієнтиром запровадження стратегічного управління матиме різний підхід. Зокрема, це стосується організаційних підрозділів, на які покладатимуться завдання, з одного боку, для формування стратегій диференціації чи диверсифікації, які, з другого боку, мають корелюватись зі стратегіями ринкової діяльності підприємств. Так, система організаційного забезпечення має займати місце забезпечуючої системи через наявність того факту, що діяльність будь-якого підприємства є спрямованою на досягнення кінцевої мети в ринкових умовах, зокрема, отримання доходів, максимізації прибутків чи формування стійких ринкових позицій через отримання більших ринкових часток на цільових ринках.

Планування системи менеджменту більшою мірою відповідає меті стратегічного управління підприємством. Одночасно розвиток системи планування та прогнозування на підприємстві викликає ряд ризиків, які повністю пов'язані з динамічним розвитком ринку і більш статичним станом системи менеджменту підприємств. Наявність дисонансу між визначеними факторами та неможливістю забезпечення швидкого реагування формують також особливості виконання функцій контролю та реагування. Останні, в свою чергу,

мають більший вплив на розвиток підприємства вже не у площині організаційної системи управління, а більшою мірою відповідають завданням стратегічного управління. Таким чином, визначений функціонал системи менеджменту підприємств є релевантним з огляду не лише на поставлені завдання, а й на можливості більш результативного їх використання в різних системах при одночасному виокремленні можливих ризиків в розрізі як організаційної діяльності, так і кінцевих результатів виробничо-комерційної діяльності підприємства.

Висновки. Отже, формування системи менеджменту підприємств слід розглядати через призму організаційної складової з одночасним поєднанням визначеного функціоналу в системі забезпечення стратегічного управління підприємства. При чому окремі функції слід більшою мірою застосовувати на рівні підрозділів для більш ефективного їх подальшого залучення до ринкової діяльності підприємства. Одночасно функціонування системи менеджменту підприємств має свої ризики, як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру, які з'являються в різних умовах (організаційної чи виробничо-комерційної діяльності підприємства, а також при формуванні механізмів стратегічного управління при виході на різні ринки). Загалом, основною метою пристосування системи менеджменту до стратегічного управління підприємством є забезпечення його конкурентоспроможного розвитку та формування більш результативних стратегій для отримання найбільших кінцевих економічних результатів.

Література.

1. **Бабко Н.М.** Особливості формування доходів сільськогосподарських підприємств в умовах ринкової економіки. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету: економічні науки.* 2012. № 2(18). С. 14-20.
2. **Бабко Н.М.** Ретроспективний аналіз інфляційних процесів. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: економічні науки.* 2012. Вип. 125. С. 67-73.
3. **Додух Н.О.** Необхідність планування і контролю на підприємстві. 2017.
4. **Додух Н.О.** Важливість стратегічного управління для аграрних підприємств в сучасних ринкових умовах. 2017.
5. **Животченко В.В.** Шляхи удосконалення системи управління персоналом на підприємстві. 2018.

6. **Мандич О.В.** Стратегії підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств: інструментальний підхід. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2016. Вип. 172. С. 141-146.

7. **Науменко І.В., Науменко А.О.** Складові механізми забезпечення економічного зростання сільського господарства. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2016. Вип. 177. С. 99-109.

8. **Плигун С.В.** Проблемні аспекти дослідження кон'юнктури сільськогосподарського ринку в Україні. *Агросвіт*. 2018. № 15-16. С. 52-55.

9. **Плигун С.В.** Ефективний розвиток агропродовольчої сфери: методологічний аспект. *Історія економічної думки*. 2018. С. 73.

10. **Arefieva O.** (2019). Risk management in the sphere of state economic security provision using professional liability insurance. *Global Journal of Environmental Science and Management*, 5(Special Issue), pp. 51-60. doi: 10.22034/gjesm.2019.05.SI.06

11. **Kalinichenko S., Duyunova T., Sekovoy O., & Mykytas A.** (2018). Competitive development of subjects of the agri-business: theory and practice. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*, no. 28(4), pp. 86-91.

12. **Kuskova S.V.** Features of formation of resource potential agricultural enterprises. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інвестиційно-інноваційні моделі розвитку підприємств в умовах сучасної нестабільності»*. 2018. С. 65-67.

13. **Kuskova S.V.** Ways of improving the personal management system in the enterprise. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2018. Вип. 193. С. 228-237.

14. **Lomovskiykh L.O., Kovalenko O.O., Karasova N.A., & Orzel A.** The algorithm of analysis of agricultural risks under influence of incomplete information about their parameters. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. № 3(30). С. 112-120.

15. **Naumenko I.** Development strategy competitive domestic agricultural enterprises. *Стратегія збалансованого використання економічного, технологічного та ресурсного потенціалу країни*. 2016. С. 157-159.

16. **Mandych O.** et al. (2018). Competitive development of subjects of the agri-business: theory and practice. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*, no. 28(4), pp. 86-91.

References.

1. **Babko N.M.** (2012). Osoblyvosti formuvannya dokhodiv sil's'kohospodars'kykh pidpryemstv v umovakh rynkovoyi ekonomiky [Features of formation of incomes of agricultural enterprises in the conditions of market economy]. *Zbirnyk naukovykh prats' Tavriys'koho derzhavnogo ahrotekhnolohichnogo universytetu: ekonomichni nauky – Proceedings of the Tavriya State Agrotechnological University: Economic Sciences*, no. 2(18), pp. 14-20 [in Ukrainian].

2. **Babko N.M.** (2012). Retrospektyvnyy analiz inflyatsiynykh protsesiv [Retrospective analysis of inflationary processes] *Visnyk Kharkiv's'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva imeni Petra Vasylenka: Ekonomichni nauky – Bulletin of the Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture: Economic sciences*, no. 125, pp. 67-73 [in Ukrainian].

3. **Dodukh N.O.** (2017). Neobkhdnist' planuvannya i kontrolyu na pidpryyemstvi [Need for planning and control at the enterprise] [in Ukrainian].

4. **Dodukh N.O.** (2017). Vazhlyvist' stratehichnoho upravlinnya dlya ahrarykh pidpryyemstv v suchasnykh rynkovykh umovakh [The importance of strategic management for agricultural enterprises in today's market conditions] [in Ukrainian].

5. **Zhyvotchenko V.V.** (2018). Shlyakhy udoskonalennya systemy upravlinnya personalom na pidpryyemstvi [Ways to improve the enterprise personnel management system] [in Ukrainian].

6. **Mandych O.V.** (2016). Stratehiyi pidvyshchennya konkurentospromozhnosti ahrarykh pidpryyemstv: instrumentalnyy pidkhid [Strategies for increasing the competitiveness of agricultural enterprises: an instrumental approach]. *Visnyk Kharkiv's'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva imeni Petra Vasylenka: Ekonomichni nauky – Bulletin of the Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture: Economic sciences*, no. 172, pp. 141-146 [in Ukrainian].

7. **Naumenko I.V., & Naumenko A.O.** (2016). Skladovi mekhanizmu zabezpechennya ekonomichnoho zrostannya sil's'koho hospodarstva [Components of the mechanism for ensuring the economic growth of agriculture]. *Visnyk Kharkiv's'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva imeni Petra Vasylenka: Ekonomichni nauky – Bulletin of the Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture: Economic sciences*, no. 177, pp. 99-109 [in Ukrainian].

8. **Plyhun S.V.** (2018). Problemni aspekty doslidzhennya kon'yunktury sil's'kohospodars'koho rynku v Ukrayini [Problematic aspects of agricultural market research in Ukraine]. *Ahrosvit – Agrosvit*, no. 15-16, pp. 52-55 [in Ukrainian].

9. **Plyhun S.V.** (2018). Efektyvnyy rozvytok ahroprodovol'choyi sfery: metodolohichnyy aspekt [Effective development of the agro-food sector: a methodological aspect]. *Istoriya ekonomichnoyi dumky – History of Economic Thought*, p. 73 [in Ukrainian].

10. **Arefieva O.** (2019). Risk management in the sphere of state economic security provision using professional liability insurance. *Global Journal of Environmental Science and Management*, 5(Special Issue), pp. 51-60. doi: 10.22034/gjesm.2019.05.SI.06 [in English].

11. **Kalinichenko S., Duyunova T., Sekovoy O., & Mykytas A.** (2018). Competitive development of subjects of the agri-business: theory and practice. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*, no. 28(4), pp. 86-91 [in English].

12. **Kuskova S.V.** (2018). Features of formation of resource potential agricultural enterprises. *Materialy Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Investytsiyno-innovatsiyni modeli rozvytku pidpryyemstv v umovakh suchasnoyi nestabil'nosti» – Proceedings of the International Scientific and Practical Conference «Investment-innovative models of enterprise development in the conditions of modern instability»*, pp. 65-67 [in English].

13. **Kuskova S.V.** (2018). Ways of improving the personnel management system in the enterprise. *Visnyk Kharkiv's'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva imeni Petra Vasylenka: Ekonomichni nauky – Bulletin of the Kharkiv Petro Vasilenko National Technical University of Agriculture: Economic sciences*, no. 193, pp. 228-237 [in English].

14. **Lomovskykh L.O., Kovalenko O.O., Karasova N.A., Orzeł A.** (2019). The algorithm of analysis of agricultural risks under influence of incomplete information about their parameters. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, no. 3(30), pp. 112-120 [in English].

15. **Naumenko I.** (2016). Development strategy competitive domestic agricultural enterprises. *Stratehiya zbalansovanoho vykorystannya ekonomichnoho, tekhnolohichnoho ta resursnoho potentsialu krayiny – Strategy for Balancing the Economic, Technological and Resource Potential of the Country*, pp. 157-159 [in English].

16. **Mandykh O.** et al. (2018). Competitive development of subjects of the agri-business: theory and practice. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*, no. 28(4), pp. 86-91 [in English].

Анотація.

Прокопенко О.В. Менеджмент як система управління для забезпечення стратегічного розвитку підприємств.

В статті проведено дослідження менеджменту як системи управління для забезпечення стратегічного розвитку підприємств з одночасним виокремленням функціоналу, який на різних рівнях має особливості запровадження до організаційної системи чи управлінської складової діяльності підприємств. Формування системи менеджменту підприємств слід розглядати через призму організаційної складової з одночасним поєднанням визначеного функціоналу в системі забезпечення стратегічного управління підприємства. При чому окремі функції слід більшою мірою застосовувати на рівні підрозділів для більш ефективного їх подальшого залучення до ринкової діяльності підприємства. Одночасно функціонування системи менеджменту підприємств має свої ризики, як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру, які з'являються в різних умовах (організаційної чи виробничо-комерційної діяльності підприємства, а також при формуванні механізмів стратегічного управління при виході на різні ринки). Визначено, що основною метою пристосування системи менеджменту до стратегічного управління підприємством є забезпечення його конкурентоспроможного розвитку та формування більш результативних стратегій для отримання найбільших кінцевих економічних результатів.

Ключові слова: менеджмент, організаційна структура, системи управління, ринкова діяльність, конкурентні переваги, конкурентоспроможність, ефективність, результативність, підприємство.

Аннотация.

Прокопенко О.В. Менеджмент как система управления для обеспечения стратегического развития предприятий.

В статье проведено исследование менеджмента как системы управления для обеспечения стратегического развития предприятий с одновременным выделением функционала, который на разных уровнях имеет особенности внедрения в организационной системы или управленческой составляющей деятельности предприятий. Формирование системы менеджмента предприятий следует рассматривать через призму организационной составляющей с одновременным сочетанием определенного функционала в системе обеспечения стратегического управления предприятия. Причем отдельные функции следует в большей степени применять на уровне подразделений для более эффективного их дальнейшего привлечения к рыночной деятельности предприятия. Одновременно функционирования системы менеджмента предприятий имеет свои риски, как объективного, так и субъективного характера, которые появляются в различных условиях (организационной или производственно-коммерческой деятельности предприятия, а также при формировании механизмов стратегического управления при выходе на различные рынки). Определено, что основной целью приспособления системы менеджмента к стратегическому управлению предприятием является обеспечение его конкурентоспособного развития и формирования более результативных стратегий для получения самых конечных экономических результатов.

Ключевые слова: *менеджмент, организационная структура, системы управления, рыночная деятельность, конкурентные преимущества, конкурентоспособность, эффективность, результативность, предприятие.*

Abstract.

Prokopenko O. V. Management as a management system to ensure the strategic development of enterprises.

The article deals with the study of management as a management system to ensure the strategic development of enterprises with the simultaneous separation of functionality, which at different levels has features of introduction to the organizational system or management component of the activity of enterprises. Formation of the enterprise management system should be considered through the lens of organizational component with simultaneous combination of certain functionality in the system of providing strategic management of the enterprise. Moreover, individual functions should be more applied at the level of units to more effectively involve them in the market activity of the enterprise. At the same time, the functioning of the enterprise management system has its risks, both objective and subjective, which appear in different conditions (organizational or production and commercial activity of the enterprise, as well as in the formation of mechanisms of strategic management in entering different markets). It is determined that the main purpose of adapting the management system to the strategic management of the enterprise is to ensure its competitive development and to formulate more effective strategies for obtaining the greatest final economic results.

Key words: *management, organizational structure, management systems, market activity, competitive advantages, competitiveness, efficiency, efficiency, enterprise.*